

При створенні такої системи кожен з її учасників може переслідувати свої інтереси: держава зменшує тиск на місцевий та державний бюджети (це пов'язано з тим, що страхова компанія бере на себе зобов'язання з покриття частини екологічних збитків); підприємства-страхувальники в разі екологічної аварії отримують можливість відшкодувати збитки довіллю та постраждалим; для населення – це гарантія збереження таких умов навколишнього середовища, які необхідні для нормальної життєдіяльності та можливість отримання компенсації у разі їх порушення; для компаній-страховиків цей інтерес полягає в отриманні страхових премій (різниця між виплатами, пов'язаними зі страховими подіями та витратами на їх попередження).

Тобто метою створення такої регіональної системи страхування є впровадження механізму гарантування фінансового забезпечення екологічної безпеки за допомогою залучення до системи екологічного страхування власних засобів учасників страхування та залучених фінансових джерел регіону та їх цільове використання.

Таким чином, екологічне страхування є перспективним і ефективним засобом створення сприятливих економічних умов для залучення капіталів комерційних структур до процесу забезпечення екологічної безпеки, підвищення надійності роботи промислових підприємств і створення додаткових робочих місць. Воно є надійним інструментом економіко-правового механізму охорони навколишнього природного середовища та вимагає подальшого розвитку. Для цього своєчасним і необхідним представляється ухвалення Закону України «Про екологічне страхування», який би регламентував основні дії і процеси, пов'язані з екологічним страхуванням.

Євтушенко М.В.,

*ст. викладач Харківської національної академії міського господарства,
м. Харків, Україна*

ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

У сьогоденних умовах земельні ресурси та їхнє використання привертають до себе все більше уваги. У зв'язку з прийняттям відповідного закону [1, Ст. 343] використання земельних ресурсів у межах населених пунктів на підставі зонування територій є обов'язковою умовою. Наукове обґрунтування зонування територій пояснюється недосконалістю діючого законодавства, яке закріпило цей процес тільки при здійсненні містобудівної діяльності; механізми державного регулювання землекористування за межами населених пунктів досі не реалізовані (розподіл земель державної та комунальної власності). Зонування земель розглядається у зв'язку з необхідністю створення ефективного механізму забезпечення раціонального землекористування та формування основних складових цієї концепції. Зонування земель розглядається також як економіко-правовий механізм раціонального землекористування, який поширюється на всі категорії земель. В ринкових умовах виникає необхідність подальшого розвитку ефективних форм та методів управління земельними ресурсами, землекористуванням, регулюванням земельних відносин на основі планування правового режиму землекористування шляхом зонування земель за їх категоріями, типами землекористування з врахуванням економічної придатності земель та суспільних потреб. У цьому контексті проблема раціонального землекористування та оптимізації їх використання стає вкрай актуальною, особливо із залученням до цього важливого процесу територіальних громад.

Значне скорочення сфери державного регулювання і водночас збільшення повноважень органів місцевого самоврядування, розвиток ринкових відносин зумовили необхідність появи нових механізмів, які передбачають урахування суспільних і приватних інтересів у процесі регулювання земельних відносин. В якості такого дієвого механізму виступає раціонально-економічне зонування при розмежуванні земель державної та комунальної власності, поділі територій населених пунктів на зони. Особливе поширення зонування земель одержало в західноєвропейських країнах, США і Канаді, де найбільш розвинене управління земельними ресурсами на державному і муніципальному рівнях, вважається, що головним фактором і основною умовою розвитку ринкової економіки є планування використання земель шляхом їх

зонування і де зони визначають основні напрями розвитку землекористування на перспективу. Система управління, яка побудована на засадах регульованого планування використання земель виступає як основний механізм проведення єдиної земельної політики не тільки в межах єдиної країни, але можливо у рамках Європейського Союзу.

Необхідно відмітити, що на території РФ на законодавчому рівні - Містобудівельним кодексом Російської Федерації [2] не тільки передбачені підстави необхідності зонування земель, а реалізація цих положень здійснюється шляхом прийняття на місцевому рівні нормативних актів, які регулюють процес використання цієї системи на містах.

Територіальне планування у закордонних країнах пов'язується з плануванням розвитку землекористування і територіальним зонуванням, а тому вважається умовою розвитку ринкової економіки. Російські науковці в якості мети розробки та реалізації зонування вказують наступні підстави: цей процес визначає довгострокові цілі розвитку міста, використовуючи його як інструмент для фіксації колегіальних рішень, пов'язаних із корегуванням, зміною існуючих документів і порядку прийняття рішень [3, с. 6–7]. У Киргизстані, Російській Федерації зонування земель вже сформоване і врегульоване на законодавчому рівні, крім того, використовується на території цих держав. Російська Федерація як і Україна, орієнтується на закордонний досвід використання зонування територій, де він запроваджується шляхом закріплення зонування території у Містобудівельному [2] та Земельному кодексах Російської Федерації [4]. У цих документах дається визначення містобудівельного зонування, передбачаються види інших зон. Містобудівельним кодексом Російської Федерації [2] зонуванням територій встановлені: регламентація правил землекористування і забудови території; порядок підготовки, затвердження та зміни правил землекористування і забудови; порядок встановлення видів і склад цих територіальних зон; види дозволеного використання земельних ділянок; мінімальні або максимальні розміри земельних ділянок та інше. Така детальна регламентація використання земельних ділянок забороняє застосування інших дій, ніж це передбачено кодексом, що дозволяє діяти із урахуванням інтересів усіх зацікавлених суб'єктів. Містобудівельним кодексом [5, с. 15] закріплюються підстави необхідності зонування земель. Його здійснення відбувається на місцевому рівні шляхом прийняття містобудівельного планування розвитку міста, проектів окремих об'єктів та втіленням відповідних програм на місцях, передбачається відкритість і доступність інформації із зонування територій для усіх зацікавлених суб'єктів. Основа режиму земельних ділянок встановлюється містобудівельним регламентом територіальної зони, який є обов'язковими для застосування усіма суб'єктами. Відповідно до містобудівельного регламенту встановлюється вид дозволеного використання земельної ділянки [5, с. 14 – 18].

В останній час місцеве землекористування одна із гострих тем сьогодення. Головний внутрішній ресурс потенціального розвитку міста – це земля. Зонування території міста визначає її цінність не тільки на сьогоднішній день, а також на майбутнє. Тому виникла нагальна потреба здійснення зонувань земель із врахуванням еколого-економічної придатності земель та потреб суспільства з метою підвищення ефективності регулювання земельних відносин в ринкових умовах. Зонування земель – це їх розмежування з виділенням особливих зон і визначенням для кожної з них цільового призначення, пріоритетних функцій і відповідних режимів землекористування. Зонування земель – це процес поділу території міста на визначену кількість зон із встановленими межами.

Основною метою зонування земель є: - встановлення інструментів регулювання земельних відносин між державою, регіональними та місцевими територіальними громадами, створення сприятливих умов для планового і сталого розвитку землекористування шляхом розробки і використання в майбутньому нормативних документів, регламентуючих це питання; - наукове обґрунтування розподілу земель за їх категоріями та типами землекористування з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів; - розробка пропозицій по поетапному впровадженню концепції зонування земель на законодавчому і місцевому рівні; - встановлення меж земель за їх категоріями та типами землекористування; - виявлення першочергових заходів при плануванні, використанні земель та землеустрої; - надання можливості зацікавленим суб'єктам – фізичним та юридичним особам отримувати важливу інформацію про місце і мету використання земельної ділянки; - залучення територіальних громад

до участі в процесі планування використання земельних ресурсів; - забезпечення економічного прогресу, який передбачає розвиток інфраструктури міста, підтримання структурної ролі середнього і малого бізнесу, збереження природних ресурсів, захист існуючих і створення нових робочих місць; - удосконалення порядку зміни цільового призначення землекористування.

Рішення із зонування земель приймають, виходячи з таких основних принципів щодо комплексної їх організації: - пріоритетного використання землі як природного ресурсу та основного засобу виробництва; - раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічних пріоритетів землекористування, охорони навколишнього природного середовища ; - поєднання економічно-ефективного та соціально-доцільного використання; - установлення науково обґрунтованого балансу земель різного призначення, збереження особливо охоронних природних територій, сільськогосподарських угідь і місцевостей з цінною історико-культурною спадщиною і створення необхідної інженерно-транспортної інфраструктури; - мінімізація можливостей конфліктів між різними типами землекористування; - відкритість інформації із зонування; - урахування державних, громадських і приватних інтересів під час зонування земель; - забезпечення найбільш сприятливих організаційно-територіальних умов для ведення сільського господарства; - обов'язковості дотримання встановленого правового режиму землекористування у визначених межах зон земель за категоріями для фізичних і юридичних осіб, органів влади місцевого самоврядування. Зонування земель здійснюють на основі схем землепорядкування, схем використання й охорони земельних ресурсів, генерального плану міста, природоохоронної, землепорядної, містобудівної документації.

Література: 1. Про регулювання містобудівної діяльності : закон України: офіц. текст за станом на 5 липня 2012р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343. 2. Градостроительный кодекс Российской Федерации: офиц. текст по состоянию на 29.12.2004 г. № 190-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rg.ru> 3. Высоковский А. А. Концепция правового зонирования города / А. А. Высоковский, Э. К. Трутнев; Фонд институт экономики города. – М., 1999. – 129 с. 4. Земельный кодекс Российской Федерации: офиц. текст по состоянию на 25.10.2001г. №136-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru> 5. Королев А. Н. Комментарий к Градостроительному кодексу РФ /А. Н. Королев, А. В. Плешакова // М. : ЮСТИЦИНФОРМ, 2007. – 503 с.

Іваненко Ф.В.,

*к. с.-г. н., доцент кафедри економіки агропромислових формувань
Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ І ДЕФІЦИТ ПРОДОВОЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Актуальним для сучасного стану економіки сільського господарства України є питання нарощування виробництва дешевої і якісної молочної і м'ясної та іншої продукції тваринництва із залученням у виробництво наявних ресурсів? З іншого боку постає питання більш ефективного використання земель не придатних для інтенсивного землеробства. В Україні таких земель нараховується 8,8 млн.га (19,7%). У розпорядженні агропромислового комплексу України знаходиться 45,8 млн.га земель сільськогосподарського призначення із яких використовується в якості сільськогосподарських угідь 40,4 млн.га, що складає 88,3%. Наявні сільськогосподарські угіддя до тепер не мають раціональної структури. Оптимальним показником розораності земель можна вважати 50-60%, тоді як в Україні у 2000-2010 рр. цей показник перевищував 80% (табл.1). Дослідження Інституту землеробства УААН [2] показали, що в Україні 10,1 млн. га або 29,5% сільськогосподарських угідь за агрохімічними, агрофізичними характеристиками є непридатними для інтенсивного землеробства. До цих земель слід віднести і території із значним рівнем забруднення після техногенних катастроф. Цей потенціал доцільно використати для створення культурний пасовищ і сінокосів, що дасть змогу частково вирішити питання збереження родючості ґрунтів і зменшити екологічні проблеми у регіонах. Крім того часткове скорочення площ під культурами інтенсивного землеробства на користь створення культурних пасовищ дає можливість розв'язати одночасно три важливі агротехнічні проблеми: - **відновлення родючості земель; - забезпечення розвитку скотарства для одержання органічних добрив; - створення базису для ефективної сівозміни.**